
MONOGRAFIE PRAWNICZE

WYKONYWANIE KARY
POZBAWIENIA WOLNOŚCI
W SYSTEMIE
TERAPEUTYCZNYM

ADAM KWIECIŃSKI

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

ADAM KWIECIŃSKI • WYKONYWANIE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI
W SYSTEMIE TERAPEUTYCZNYM

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Damian Tokarczyk

**PODŻEGANIE W POLSKIM PRAWIE KARNYM. STUDIUM
Z ZAKRESU TEORII I PRAKTYKI PRAWA KARNEGO**

Elżbieta Hryniewicz-Lach

**OFIARA W POLSKIM PRAWIE KARNYM. INTERESY OFIARY
PRZESTĘPSTWA I KARNO-MATERIALNE INSTRUMENTY
SŁUŻĄCE ICH ZABEZPIECZENIU**

Paweł Opitek

**SKIMMING – ASPEKTY KRYMINALISTYCZNE.
CYBERPRZESTĘPCZOŚĆ W BANKOWOŚCI ELEKTRONICZNEJ**

Dariusz Jagiełło

PRZESŁUCHANIE JAKO CZYNNOŚĆ DOWODOWA

Teresa Gardocka

ZAGADNIENIE DOWODOWE W PROCESIE KARNYM

Młotysz Kościelniak-Marszał

WYROK SĄDU I INSTANCJI W POLSKIM PROCESIE KARNYM

Paweł Daniluk

**ŚRODKI KARNE, PRZEPADEK I ŚRODKI KOMPENSACYJNE
W ZNOWELIZOWANYM KODEKSIE KARNYM**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

WYKONYWANIE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI W SYSTEMIE TERAPEUTYCZNYM

ADAM KWIECIŃSKI

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2017

[Kup książkę](#)

Wydawca: Natalia Adamczyk

Recenzja naukowa:
prof. dr. hab. Marek Bojarski,
prof. UŁ dr hab. Aldona Nawój-Śleszyński

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2017**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-812-8159-1

ISBN e-book 978-83-812-8160-7

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wykaz skrótów	IX
Bibliografia	XV
Wykaz aktów prawnych	XLIII
Inne źródła	XLIX
Orzecznictwo	LI
Spis tabel	LIII
Wprowadzenie	1
Rozdział 1. Kształtowanie się koncepcji odrębnego postępowania ze skazanymi z zaburzeniami psychicznymi, w tym z zaburzeniami preferencji seksualnych, skazanymi uzależnionymi oraz niepełnosprawnymi fizycznie w polskim systemie penitencjarnym	13
1.1. Doświadczenia okresu międzywojennego w zakresie specjalnego postępowania ze skazanymi wykazującymi zaburzenia psychiczne i uzależnionymi	13
1.2. Regulacje prawne i praktyka penitencjarna dotycząca skazanych z zaburzeniami psychicznymi i upośledzonych umysłowo w latach 1945–1997	21
1.3. Działalność przeciwalkoholowa więziennictwa do roku 1997	29
1.4. Narodziny idei odrębnego traktowania skazanych uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych	39
1.5. Rozwój koncepcji postępowania ze skazanymi niepełnosprawnymi fizycznie	45
1.6. Problematyka skazanych z dysfunkcjami zdrowia psychicznego i fizycznego w pracach nad Kodeksem karnym wykonawczym z 1997 r.	54
1.7. Wprowadzenie do Kodeksu karnego wykonawczego przepisów dotyczących skazanych z zaburzeniami preferencji seksualnych	62
1.8. Ewolucja idei odrębnego traktowania skazanych wykazujących zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego w perspektywie międzynarodowych standardów wykonywania kary pozbawienia wolności	75
Rozdział 2. Zasady kierowania skazanymi i odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym	99
	V

2.1. Kryteria umieszczania skazanego w systemie terapeutycznym wykonywania kary pozbawienia wolności (art. 96 § 1 i 3 KKW)	99
2.2. Procedura kierowania skazanymi do systemu terapeutycznego i zasady kwalifikowania do odbywania kary w oddziałach terapeutycznych	119
2.3. Badania osobopoznawcze w procesie klasyfikacji skazanym oraz indywidualizacji oddziaływań w systemie terapeutycznym	139
2.4. Cele wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym (art. 97 § 1 KKW)	160
2.5. Alternatywne instrumenty zapewnienia oddziaływań specjalistycznych skazanym w perspektywie oczekiwania na przyjęcie do oddziału terapeutycznego. Przerwa w celu leczenia i rehabilitacji (art. 72a NarkU)	169
2.6. Wykonywanie kary w oddziale specjalistycznym i poza oddziałem specjalistycznym (art. 96 § 4 KKW)	180
2.7. Kwestia temporalności oddziaływań specjalistycznych. Przechodność systemu terapeutycznego	196
2.8. Podstawy prawne opracowania, realizacji i kontroli indywidualnych programów terapeutycznych	202
2.9. Specyfika izolacji więziennej jako środowiska realizacji oddziaływań specjalistycznych	213
Rozdział 3. Przymus badań i przymus leczenia w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności	221
3.1. Autonomia woli pacjenta a obowiązki skazanego w zakresie poddania się badaniom, leczeniu oraz rehabilitacji (art. 116 § 1 pkt 3 KKW)	221
3.2. Badania psychiatryczne i psychologiczne (art. 83 KKW)	238
3.3. Badania w celu wykrycia w organizmie skazanego substancji niedozwolonej (art. 116b KKW)	247
3.4. Leczenie lub rehabilitacja skazanym uzależnionych, a także skazanym za przestępstwo określone w art. 197–203 KK popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych (art. 117 KKW)	253
3.5. Umieszczenie w systemie terapeutycznym a zgoda skazanego na oddziaływanie specjalistyczne	277
Rozdział 4. Zwalnianie skazanym z zakładów karnych oraz prawne formy kontynuacji terapii i kontroli nad skazanymi po odbyciu kary .	285
4.1. Założenia i środki postpenalnego postępowania ze skazanymi objętymi terapią w trakcie wykonywania kary	285
4.2. Przygotowanie skazanego do zwolnienia i warunki udzielenia mu pomocy po opuszczeniu zakładu karnego	288

4.3. Środki karne stosowane wobec skazanych, którzy odbyli karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym	309
4.4. Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności	320
4.5. Środki zabezpieczające o charakterze postpenalnym	335
4.6. Ustawa o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób	357
4.7. Kwestia przymusowego leczenia po odbyciu kary pozbawienia wolności w świetle NarkU, AlkU oraz ZdrPsychU	372
4.8. Ustawa o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym	383
Rozdział 5. Wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym w świetle danych statystycznych i w opinii personelu specjalistycznego	395
5.1. Założenia metodologiczne przeprowadzonych badań	395
5.2. System terapeutyczny w świetle danych statystycznych	402
5.3. Charakterystyka respondentów objętych badaniami	421
5.4. System terapeutyczny w percepcji personelu oddziałów terapeutycznych i ośrodków diagnostycznych	425
5.5. Propozycje zmian w zakresie rozwiązań prawnych i organizacyjnych zgłaszane przez ankietowanych	472
Podsumowanie	485
Indeks rzeczowy	505

Wykaz skrótów

1. Akty normatywne

AlkU	ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 487)
DziałLeczU	ustawa z 15.4.2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1638 ze zm.)
IzbLekU	ustawa z 2.9.2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 522 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
KK69	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94)
KKW	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 665 ze zm.)
KKW69	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 13, poz. 98)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1904)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
LekU	ustawa z 5.12.1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 125 ze zm.)
NarkU	ustawa z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 783 ze zm.)
NarkU85	ustawa z 31.1.1985 r. o zapobieganiu narkomanii (Dz.U. Nr 4, poz. 15 ze zm.)
NielU	ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 ze zm.)
PielU	ustawa z 15.7.2011 r. o zawodach pielęgniarzy i położnej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1251 ze zm.)
PostZabPsychU	ustawa z 22.11.2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagro-

	żenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24 ze zm.)
PrDrog	ustawa z 20.6.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1260 ze zm.)
PrPacjRPPU	ustawa z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1318 ze zm.)
PsychologU	ustawa z 8.6.2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. Nr 73, poz. 763 ze zm.)
RegWykKPW	rozporządzenie MS z 21.12.2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. z 2016 r. poz. 2231)
RegWykKPW89	rozporządzenie MS z 2.5.1989 r. w sprawie regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. Nr 31, poz. 166 ze zm.)
RegWykKPW03	rozporządzenie MS z 25.8.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz.U. Nr 152, poz. 1493)
rozp. MS z 20.6.1931 r.	rozporządzenie MS z 20.6.1931 r. w sprawie regulaminu więziennego (Dz.U. Nr 71, poz. 577)
rozp. MS z 7.5.1983 r.	rozporządzenie MS z 7.5.1983 r. w sprawie zasad i trybu postępowania w przedmiocie leczenia odwykowego osób umieszczonych w zakładach karnych, aresztach śledczych i ośrodkach przystosowania społecznego (Dz.U. Nr 25, poz. 113)
rozp. MS z 12.7.1985 r.	rozporządzenie MS z 12.7.1985 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w przedmiocie leczenia, rehabilitacji i resocjalizacji w stosunku do osób uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych umieszczonych w zakładach karnych, aresztach śledczych oraz ośrodkach przystosowania społecznego (Dz.U. Nr 39, poz. 187)
rozp. MS z 14.3.2000 r.	rozporządzenie MS z 14.3.2000 r. w sprawie zasad organizacji i warunków przeprowadzania badań psychologicznych i psychiatrycznych w ośrodkach diagnostycznych (Dz.U. Nr 29, poz. 369)
rozp. MS z 11.6.2003 r.	rozporządzenie MS z 11.6.2003 r. w sprawie regulaminu czynności w zakresie przeprowadzania wy-

	wiadu środowiskowego oraz wzoru kwestionariusza tego wywiadu (Dz.U. Nr 108, poz. 1018)
rozp. MS z 14.8.2003 r.	rozporządzenie MS z 14.8.2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1067)
rozp. MS z 11.8.2006 r.	rozporządzenie MS z 11.8.2006 r. w sprawie szczegółowego zakresu informacji dotyczących osoby skazanego, przesyłanych przez sąd dyrektorowi zakładu karnego lub aresztu śledczego (Dz.U. Nr 181, poz. 1333)
rozp. MS z 21.12.2006 r.	rozporządzenie MS z 21.12.2006 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i reintegracyjnego w stosunku do osób uzależnionych, umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. z 2007 r. Nr 5, poz. 40)
rozp. MS z 14.6.2012 r.	rozporządzenie MS z 14.6.2012 r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności (Dz.U. z 2012 r. poz. 738)
rozp. MS z 26.11.2012 r.	rozporządzenie MS z 26.11.2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2012 r. poz. 1409)
rozp. MS z 25.12.2012 r.	rozporządzenie MS z 25.12.2012 r. w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji (Dz.U. z 2012 r. poz. 135 ze zm.)
rozp. MS z 26.2.2013 r.	rozporządzenie MS z 26.2.2013 r. w sprawie sposobów wykonywania obowiązków i uprawnień przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz.U. z 2013 r. poz. 335)
rozp. MZ z 16.7.2014 r.	rozporządzenie MZ z 16.7.2014 r. w sprawie wykazu środków działających podobnie do alkoholu oraz warunków i sposobów przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie (Dz.U. z 2014 r. poz. 948)
rozp. MS z 23.6.2015 r.	rozporządzenie MS z 23.6.2015 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykony-

	waniem tymczasowego aresztowania, a także kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. z 2015 r. poz. 927 ze zm.)
rozp. MS z 13.6.2016 r.	rozporządzenie MS z 13.6.2016 r. w sprawie sposobu i trybu wykonywania czynności przez kuratorów sądowych w sprawach karnych wykonawczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 969)
rozp. MS z 13.9.2017 r.	rozporządzenie MS z 13.9.2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (Dz.U. z 2017 r. poz. 1760)
rozp. Prezesa RM z 29.5.1974 r. ...	rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 29.5.1974 r. w sprawie pomocy postpenitencjarnej (Dz.U. Nr 21, poz. 126)
SłWięź	ustawa z 10.4.2010 r. o Służbie Więziennej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 631 ze zm.)
ZdrPsychU	ustawa z 19.8.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 882)

2. Instytucje i organy

CZSW	Centralny Zarząd Służby Więziennej
CZW	Centralny Zarząd Więziennictwa
CZZK	Centralny Zarząd Zakładów Karnych
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
GIODO	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
HFPCz	Helsińska Fundacja Praw Człowieka
MS	Minister Sprawiedliwości
MZ	Minister Zdrowia
MZiOS	Minister Zdrowia i Opieki Społecznej
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SW	Służba Więzienna
TK	Trybunał Konstytucyjny

3. Publikatory i czasopisma

CzPKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy

ERW	Europejskie Reguły Więzienne
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
NKPK	Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego
NP	Nowe Prawo
Pal.	Palestra
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
PPen	Przegląd Penitencjarny
PPiK	Przegląd Penitencjarny i Kryminologiczny
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
PW	Przegląd Więziennictwa
PWP	Przegląd Więziennictwa Polskiego
Rej.	Rejent
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Sądowniczy
SKKP	Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne
SP	Studia Prawnicze

4. Inne skróty

art.	artykuł
bd	brak danych
ds.	do spraw
m.in.	między innymi
mł.	młodszy
n.	następne
niepubl.	niepublikowane
Nr	numer
org.-porz	organizacyjno-porządkowy
pkt	punkt
poz.	pozycja
r.	rok
s.	strona
st.	starszy
t.j.	tekst jednolity
tj.	to jest
w.	wiek
z.	zeszyt
ze zm.	ze zmianami

Bibliografia

- Babbie E.*, Podstawy badań społecznych, Warszawa 2009
- Balicki M.*, Przymus w psychiatrii – regulacje i praktyka, PiM 1999, Nr 1
- Balandynowicz A.*, Diagnoza stanu zagrożenia porządku prawnego przez recydywistów a prognoza społeczna na ich pozytywną adaptację społeczną, w: *G.B. Szczygieł, P. Hofmański* (red.), Model społecznej readaptacji skazanych w reformie prawa karnego, Białystok 1999
- Balandynowicz A.*, Kliniczny model kurateli sądowej w warunkach nadzoru ochronnego, SKKP 1982, Nr 12
- Balandynowicz A.*, Kuratela sądowa w polskim systemie penitencjarnym a integracja skazanych do wolności, w: *S. Leleńtal, G.B. Szczygieł* (red.), X lat obowiązywania Kodeksu karnego wykonawczego, Białystok 1999
- Balandynowicz A.*, Teoria i praktyka probacji a resocjalizacja skazanych z udziałem społeczeństwa, Prok. i Pr. 2006, Nr 9
- Barczak-Oplustil A.*, Charakter środków zabezpieczających w nowelizacji Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r. Wprowadzenie do dyskusji, Pal. 2015, Nr 7–8
- Barczak-Oplustil A.*, Środki reakcji „prawnokarnej” wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób w perspektywie zasad zawartych w Konstytucji. Wybrane zagadnienia, CzPKiNP 2014, z. 4
- Barczak-Oplustil A., Pyrcak M., Zakrzewski P.*, Środki zabezpieczające, w: *W. Wróbel* (red.), Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz, Kraków 2015
- Barczyk A.*, Psychologia, psychiatria i prawo wobec podsądnych zaburzonych psychicznie, Mysłowice 2006
- Barczykowska A.*, Zastosowanie modelu R-N-R w diagnozie resocjalizacyjnej dorosłych sprawców przestępstw – rozwiązania angielskie, Studia Edukacyjne 2015, Nr 34
- Bartczak-Praczkowska M., Pietrucha-Hassan M.*, Resocjalizacja poprzez terapię – postępowanie z osobami uzależnionymi od alkoholu i przejawiającymi zaburzenia preferencji seksualnych w polskim systemie penitencjarnym, w: *B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski* (red.), Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci Profesora Zbigniewa Hołdy, Warszawa 2011
- Bartova D.*, Metody seksuologiczne w leczeniu sprawców przestępstw seksualnych podczas odbywania kary w Zakładzie Karnym w Kurim, w: *J. Nawój* (red.), Przestępcy seksualni w więzieniu. Materiały z polsko-czeskiego seminarium, Kule 2000
- Batawia S.*, Cele i metody badań kryminalno-biologicznych, Pal. 1931, Nr 1–2
- Batawia S.*, Niepoprawni przestępcy, Pal. 1934, Nr 1

- Batawia S.*, Więźniowie recydywiści wykazujący patologiczne właściwości psychiczne, PiP 1961, Nr 12
- Bednarek-Wróbel J.*, Problematyka zaburzeń seksualnych w więzieniu, w: *J. Nawój* (red.), *Przestępcy seksualni w więzieniu. Materiały z polsko-czeskiego seminarium*, Kule 2000
- Bieńkowska E.*, w: *G. Rejman* (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 1999
- Bieńkowska E., Skupiński J.*, Problemy prawnej regulacji przeciwdziałania narkomanii w Polsce, SP 1988, Nr 1
- Błachut J.*, Problemy związane z pomiarem przestępczości, Warszawa 2007
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K.*, *Kryminologia*, Gdańsk 2001
- Bocheński M.*, Kogo „uleczy” Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym?, RPEiS 2014, z. 3
- Bocheński M.*, Populizm penalny w polskim wydaniu – rzecz o kryminologicznej problematyce ustawy o postępowaniu wobec osób stwarzających zagrożenie, CzPKiNP 2015, z. 1
- Bogunia L.*, Aktualne regulacje dotyczące zwolnienia skazanych z zakładów karnych i warunków udzielania im pomocy w Polsce, w: *L. Bogunia* (red.), *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego*, t. V, Wrocław 2000
- Bogunia L.*, Kodeksowe regulacje dotyczące organów, celów i kryteriów klasyfikacji skazanych na karę pozbawienia wolności, w: *J. Giezek* (red.), *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga Jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka*, Kraków 2006
- Bogunia L.*, Pomoc postpenitencjarna świadczona narkomanom w Polsce, w: *J.J. Wąsik, M. Staniaszek* (red.), *Zwalczanie narkomanii w Polsce i na świecie*, Wrocław 1993
- Bogunia L.*, Projektowane zmiany w wykonywaniu leczniczych środków zabezpieczających, w: *L. Bogunia* (red.), *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego*, t. XIII, Wrocław 2003
- Bogunia L., Godyla R.*, Oczekiwanie skazanych w zakresie pomocy od społeczeństwa, w: *B. Hołyst, W. Ambrozik, P. Stępniaik* (red.), *Więziennictwo – nowe wyzwania*, Warszawa–Poznań–Kalisz 2001
- Bogunia L., Kalisz T.*, W sprawie interpretacji art. 67 KKW. Rozważania o celach wykonywania kary pozbawienia wolności i kierunkach współczesnej polityki penitencjarnej, w: *L. Bogunia* (red.), *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego*, t. XXVI, Wrocław 2010
- Bojarski T.* (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012
- Bojarski T.*, w: *T. Bojarski, E. Skrętowicz* (red.), *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2011
- Boratyńska M., Konieczniak P.*, *Prawa pacjenta*, Warszawa 2001
- Borucka-Arctowa M., Czapska J., Pałeczki K., Zabłocki W.*, *Socjologia prawa a dogmatyka prawa*, w: *H. Rot* (red.), *Problemy metodologii i filozofii prawa. Materiały*

- VIII Ogólnopolskiego Zjazdu Teoretyków Państwa i Prawa, Bierutowice 26–28 IX 1985, Wrocław 1988
- Bramska M., Kiryluk M., Realizacja systemu programowanego oddziaływania w toku wykonywania kary pozbawienia wolności, PWP 2002, Nr 37
- Buchała K., w: K. Buchała, A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, Kraków 1998
- Bugajny W., Ograniczony przymus czy absolutna wolność, Problemy Alkoholizmu 1992, Nr 6
- Bulenda T., Rekomendacja Nr R (93) 6 Komitetu Ministrów dotycząca więziennych i kryminologicznych aspektów kontrolowania rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, w tym AIDS oraz związanych z tym problemów zdrowotnych. Komentarz, PWP 2011, Nr 72–73
- Bulenda T., Musidlowski R., Wybrane problemy wykonywania kary pozbawienia wolności wobec skazanych wykazujących dewiacje seksualne, w: J. Nawój (red.), Przesłupcy seksualni w więzieniu. Materiały z polsko-czeskiego seminarium, Kule 2000
- Chojecka J., Model dla wszystkich? Spory wokół koncepcji szacowania ryzyka recydywy, Resocjalizacja Polska (*Polish Journal of Social Rehabilitation*) 2014, Nr 7
- Chrościcki A., Szpitale i zakłady dla psychicznie chorych więźniów oraz więźniów podejrzanych o chorobę umysłową, Głos Sądownictwa 1931, Nr 2
- Chruściel T.L., w: T.L. Chruściel, M. Preiss-Mysłowska (red.), Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz, Warszawa 2000
- Ciosek M., Człowiek w obliczu izolacji więziennej, Gdańsk 1996
- Ciszewski J., Prawa pacjenta w aspekcie odpowiedzialności lekarza za niektóre szkody medyczne, Gdańsk 2002
- Creswell J.W., Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane, Kraków 2013
- Czabała J., Meder J., Sawicka M., Podstawowe zaburzenia psychiczne, w: J. Strelau (red.), Psychologia. Podręcznik akademicki, t. 3, Gdańsk 2000
- Daniluk P. (red.), Środki karne, przepadek oraz środki kompensacyjne w znowelizowanym Kodeksie karnym, Warszawa 2017
- Dawidziuk E., Traktowanie osób pozbawionych wolności we współczesnej Polsce na tle standardów międzynarodowych, Warszawa 2013
- Dąbkiewicz K., Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Warszawa 2012, 2015
- Dąbkiewicz K., Zaskarżalność postanowień i decyzji wydawanych w postępowaniu wykonawczym, Probacja 2012, Nr 2
- Dąbrowski S., Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Podstawowe informacje dla lekarzy, Warszawa 1995
- Dąbrowski S., w: S. Dąbrowski, J. Pietrzykowski (red.), Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Komentarz, Warszawa 1997
- Dąbrowski S., Kubicki L., Przymusowe badanie i leczenie psychiatryczne według projektu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Przegląd Lekarski 1980, Nr 12

- Dąbrowski S., Kubicki L., Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Przegląd ważniejszych zagadnień, Warszawa 1994
- Dąbrowski S., Walczak S., Wardeński R., Ocena zachowań bezpośrednio zagrażających u pacjentów przyjmowanych do szpitala psychiatrycznego, *Psychiatria Polska* 1995, Nr 1
- Długosz J., Obligatoryjna postpenalna izolacja sprawcy przestępstwa, *Prok. i Pr.* 2013, Nr 7–8
- Domański M., Opinia dotycząca projektu ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, *Przed Pierwszym Czytaniem* 2013, Nr 2
- Drozdowska U., Cywilnoprawna ochrona praw pacjenta, Warszawa 2007
- Drozdowska U., Wojtal W., Zgoda i informowanie pacjenta, Warszawa 2010
- Dubiel K., Projekt ustawy o zapobieganiu narkomanii a problemy więziennictwa, *PWP* 1997, Nr 15
- Duda J., Komentarz do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, Warszawa 2006
- Dudzińska A., Wymagana informacja udzielana pacjentowi, *PiP* 2008, Nr 8
- Dukiet-Nagórska T., Autonomia pacjenta a polskie prawo karne, Warszawa 2008
- Dukiet-Nagórska T., Świadoma zgoda pacjenta w ustawodawstwie polskim, *PiM* 2000, Nr 6–7
- Dukiet-Nagórska T., Uwagi o pobieraniu krwi dla ustalenia poziomu zawartości alkoholu w organizmie osoby podejrzanej, która nie wyraża na to zgody, *PiM* 2003, Nr 13
- Dworski M., Koncepcja Zakładu Specjalnego w Oleśnicy, *PPen* 1967, Nr 3
- Dworski M., Poczatalność ograniczonych umysłowo i metody ich penitencjarnej resocjalizacji, Wrocław 1969
- Dworski M., Kozarska J., Zagadnienia resocjalizacji więźniów dotkniętych padaczką, *PPen* 1967, Nr 3
- Dworski M., Kozarska-Dworska J., Ekspertyza sądowo-psychiatryczna w sprawach o przestępstwa seksualne, w: W. Gutekunst (red.), *Przestępczość seksualna. Materiały III Wrocławskiego Sympozjum Kryminologicznego 19–20 X 1973 r.*, Wrocław 1974
- Dworski M., Kozarska J., Czajkowska B., Gzowski W., Diagnostyka kierująca więźniów do Więzienia Specjalnego w Oleśnicy a ich obserwacja w tym zakładzie, *PPen* 1967, Nr 3
- Dworzak L., Wykonanie kary pozbawienia wolności a środki zabezpieczające, *Gazeta Sądowa Warszawska* 1935, Nr 37
- Dybalska I., Przygotowanie do społecznej readaptacji skazanych w polskim systemie penitencjarnym realizowane przez Służbę Więzienną w zakładach karnych i aresztach śledczych, w: B. Skafiriak (red.), *Pomoc postpenitencjarna w kontekście strategii działań resocjalizacyjnych*, Kraków 2007
- Eichstaedt K., Galecki P., Depko A., *Metodyka pracy biegłego psychiatry, psychologa oraz seksuologa w sprawach karnych*, Warszawa 2012

- Ejchart M., Wiśniewska K.*, Prawa więźniów z niepełnosprawnością fizyczną w polskich jednostkach penitencjarnych, Pal. 2015, Nr 1–2
- Ferenz J.M.*, Niebezpieczni sprawcy: izolacja, leczenie, nadzór, Na Wokandzie 2013, Nr 2
- Filar M.*, „Druga” nowelizacja Kodeksu karnego dotycząca tzw. przestępstw seksualnych, PiP 2006, Nr 3
- Filar M.*, Funkcje prawa, w: *I. Wald* (red.), Alkohol oraz związane z nim problemy społeczne i zdrowotne, Warszawa 1986
- Filar M.*, Lekarskie prawo karne, Kraków 2000
- Filar M.*, Odpowiedzialność karna związana z nieterapeutycznymi czynnościami lekarskimi, PiM 2000, Nr 5
- Filar M.*, Postępowanie lecznicze (świadczenie zdrowotne) w stosunku do pacjenta niezdolnego do wyrażenia zgody, PiM 2003, Nr 13
- Filar M.*, Rola mediów w kreowaniu zagrożeń i sprzyjaniu populizmowi, Archiwum Kryminologii 2007–2008, t. 29–30
- Fiutak A., Dąbrowski J.*, Udzielanie pomocy terapeutycznej. Aspekty prawne, Warszawa 2012
- Fredrich-Michalska I., Stachurska-Marcińczak B.* (red.), Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami. Kodeks karny. Kodeks postępowania karnego. Kodeks karny wykonawczy, Warszawa 1997
- Furgał M., Gierat B.*, Diagnostyczne badania pomocnicze, w: *J. Heitzman* (red.), Psychiatria. Podręcznik dla studiów medycznych, Warszawa 2007
- Gaberle A., Korcyl-Wolska M.*, Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Gdańsk 2002
- Gaberle A., Ostrowska M.*, Kara pozbawienia wolności a zapobieganie narkomanii, Pal. 1989, Nr 5–6
- Gajdus D., Gronowska B.*, Europejskie standardy traktowania więźniów, Toruń 1988
- Gałązka M.*, Zasada autonomii pacjenta w kontekście wykonywania kary pozbawienia wolności, w: *M. Kuć* (red.), Kryminologiczne i penitencjarne aspekty wykonywania kary pozbawienia wolności, Lublin 2008
- Galecki P., Bobińska K., Eichstaedt K.*, Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Komentarz, Warszawa 2012, 2013
- Gierowski J.K.*, Apel w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób oraz wynikającymi z niej dla opieki psychiatrycznej implikacjami organizacyjnymi, diagnostycznymi, terapeutycznymi i opiniodawczymi, Psychiatria Polska 2013, Nr 6
- Gierowski J.K.*, Czynniki ryzyka i opiniowanie przemocy u adolescentów, Farmakoterapia w Psychiatrii i Neurologii 2005, Nr 2
- Gierowski J.K.*, Czynniki ryzyka przemocy i psychopatyczne zaburzenia osobowości u sprawców przestępstw seksualnych, PWP 2009, Nr 64–65